

SVIJET NA IVICI KOLAPSA

(Barbara Delač: *Tomorrowland*, Narodno pozorište Timočke krajine – Centar za kulturu „Zoran Radmilović“, Zaječar, 2018)

Poetski pristup mlade crnogorske pjesnikinje Barbare Delač pristup je društveno angažovane poezije koja je kritički uronjena u stvarnost i koja iz pjesme u pjesmu traži odgovarajući jezički i stilski izraz za reakciju na brojna uznemirujuća individualna i kolektivna iskustva. To je zajednička odlika najranijih pjesničkih ostvarenja Delačeve, objavljivanih u zbornicima književne grupe Forum mladih pisaca u podgoričkom KIC-u „Budo Tomović“ između 2016. i 2017. godine, i pjesama iz njene prve samostalne zbirke *Tomorrowland*, pisanim nakon što je u maju 2017. proglašena za laureata 32. Festivala mladih pesnika u Zaječaru i time stekla priliku da objavi svoju prvu knjigu poezije. Utisak da je riječ o poetici koja sve vrijeme sama sebe osvježuje i autorki kojoj nije udobno u *mainstream* estetskim okvirima, pa iz pjesme u pjesmu istražuje dalje i u formi i u izrazu, važi i za debitantsku knjigu Delačeve, uprkos tome cjelovitu i ujednačenu u kvalitetu.

Konture poetskog svijeta Barbare Delač i svijesti njegovih stanovnika označene su već u uvodnoj pjesmi *Koliko daleko um steže* i to prvim stihovima: „dan otpočinje surfom na elekromagnetnom talasu“. To je podvojeni svijet u kojem se čovjekov život odvija u dva paralelna univerzuma – tamo gdje on fizički prebiva i virtualno, na internetu, gdje lako podliježe virtuozno smišljenim mentalnim i drugim zamkama

*dešava se / searching / izvan vidnog polja, prostora, vanmaterično
droga u bananama, erotična ekonomija, idila ludila, dualizam („Koliko daleko um steže“).*

Na putu sve dehumanizovanijeg i sve nedjelatnijeg životarenja, udaljavanje ličnosti od sebe i svoje suštine sve je drastičnije, iako se čini da je čovjek samo u sebe zagledan. Lirski glas apostrofira da ni samoanaliza ne može biti autentična, ne samo zbog toga što je „dnevnik cenzurisana monodrama samoljublja“, već i zato što sadržaji koje um prima pomućuju i iskrivljuju doživljaj realnosti, pa je njeno istinsko sagledavanje dovedeno u pitanje.

Uvidom u tako oblikovanu svijest otvorena je knjiga pjesama čija je tematska preokupacija, najšire određeno, raspolućenost svijeta u kojem se ona pokušava naći i snaći. Lirski subjekt je najčešće poetska junakinja koja preispituje i koja se samopreispituje, istovremeno postavljajući ista pitanja i implicitnom čitaocu. Aktivno promišljajući odnos ličnosti i svijeta, uz česte humorne i ironijske samoidentifikacije, pjesnikinja u više pjesama upozorava na razrađene ali nefunkcionalne sisteme kojima *ja* i *mi* pokušava sliku svoje stvarnosti sebi i drugima predstaviti ljepšom i prihvatljivijom, bez iluzije da se time dodaje na kvalitetu življenja. Potrebno je prevazići, *ukras(i)ti dan*, kao u nazivu pjesme koji objedinjuje ta

dva naizgled suprotstavljena cilja. Slike besciljnosti, besadržajnosti i bespomoćnosti, te neizmjenjive tragičnosti ljudske egzistencije na koje referiše i rad Renea Margita i slike u pjesmi po njemu naslovljenoj, *The Meaning of the Night*, 1927, osjećanje usamljenosti produbljuju do metafizičke kategorije. Ipak, u više pjesama u zbirci, ova tema data je u drugačijem tonu. Delačeva je spremna da otvori pitanja o položaju i ulozi pojedinca u savremenoj porodici i partnerskom odnosu, reagujući, najčešće parodijski, kao i posredstvom slika porodičnih i društvenih rituala i jezika konvencija, na otuđenje i u najintimnijem okruženju („Porodične uloge“, „Dan zaljubljenih“), kao i na gubljenje empatije spram nevoljnika koje svakodnevno srećemo.

*živjeli su bez struje
greota – rekli smo
kada smo ih sreli
na izvoru za
razgovor („Izvor“)*

Iz korpusa pjesama u kojima se težište premješta na svijet, posebno se izdvajaju one u kojima se autorkin pjesnički izraz približava jezičkoj poeziji i postiže utisak da takva iskustva lirski subjekt ne prenosi nego su ona već sadržana u samom jeziku: „Ko će prvi do kućice“, „Dnevnik bijesne majke“, „Kruger, jedini način je...“, „Sadržaj koji (p)odr(a)žavamo“, „Tomorrowland“, „Love Land“... Istražujući jezik i sebe/ savremenog čovjeka u jeziku, autorka svijet pjesme oblikuje kombinovanjem pojmova i izraza iz oblasti tehnologije, umjetnosti, popularne kulture, industrije, politike, ukazujući na čvrstu međuzavisnost svih ovih segmenata. Kontekstualizacijom i asocijativnim dovođenjem u vezu pojmova iz raznorodnih sfera, birajući često one koji su već kao kôd u opštoj upotrebi, ali umjesto da sugerišu opšte mjesto one upućuju na opšte stanje, u pomenutim pjesmama efektno su odvojeni polovi: moćni, koji određuju pravila, na jednoj, a gotovo svi ostali su, na drugoj strani, izmanipulisani – nameću im se i prodaju ideali, nudi *grupna terapija* i obmane za prividno zadovoljstvo, dok često nemaju ni zdravstveno osiguranje. Realnost globalizacije i dominantna slika stvarnosti kao iluzije nagovještava da se voljno živi laž, a do čitaoca se sve snažnije probija slutnja da je tako ustrojen svijet na ivici kolapsa

*tolerancija.
projektovanje bodljikavih žica
tlocrt za apokalipsu; tlo
je plodno za uzgajanje
piona. umjetnost življenja („Ko će prvi do kućice“)*

Posredstvom upečatljivih referenci i asocijacija, ti su nam stihovi sasvim razumljivi: u vlasništvu velikih korporacija su voda, zemlja, hrana, dok *ja/mi* ima na raspolaganju tek brojne načine za neprekidno građenje iluzija zadovoljstva i simulacije srećnog života, suočeno sa svakovrsnim okrutnostima, bijedom, glađu, bolešću.

Naslovna pjesma zbirke, „Tomorrowland“, koja već nazivom upućuje na jedan od najpopularnijih svjetskih muzičkih festivala elektronske muzike, znakovita je za pitanje koje

sve pjesme u zbirci posredno postavljaju: kakva se tek budućnost u takvoj sadašnjosti oblikuje? Pažljivo prateći paralelu sa događajem koji posjetiocima tri dana i tri noći nudi „fantastičan“ rez u egzistenciji, u ambijentu i atmosferi velikog luna-parka u kojem masa rasplesanih i nasmijanih, uz glasnu muziku i blještave boje nalazi obećani zemaljski raj za sebe – „za great people of tomorrow“, čitalac će tu viziju doživjeti posve dramatično. Takav utisak je u samoj pjesmi uspješno postignut i kroz formu i kroz ritam, a njegova je snaga potpuna tek kad se pjesma govori, na šta je pjesnikinja sigurno računala, budući da je na ovaj način eksperimentisala i u nekim ranijim pjesmama.

*nervi prikopčani iglom na adrenalinski elektrošok
pa skok, bit vatra dim
amnezija fleš gori pod nogama hieronymus bosch
vlažne afrodite sipaju promo piće
ukusa sterilne višnje
eat sleep rave repet („Tomorrowland“)*

Nemir i bunt lirske junakinje, često izražen ironijom, daju stihovima energiju pobune koja se prenosi na čitaoca, što se ostvaruje i ritmičkom organizacijom pjesme, ali i leksikom i igrom motiva i asocijacija.

Iako u tonu priznavanja da su mnoge bitke već izgubljene, najveći broj pjesama Delaćeve otvara pitanje može li se okrenuti novi list i gdje je i u čemu nada. Jedan od odgovora koji zbirka nudi jeste umjetnost, umjetnički izraz kojem prethodi spoznaja i osvješćenje. Za lirsku junakinju to je prije svega književnost, jer ona je „u pjesmi, kritički, s nasladom, jezikom je“. U pjesmi „Labud“, polazeći od pitanja o ulozi jezika i važnosti da se stvari artikuliraju, i misao i stav prenesu, lirska junakinja dolazi do bitnosti estetski uspjelog izraza u umjetnosti, mimo autora i njegove biografije: *bismislica je vrištanje u sebi, koje / svakako nikad neće probiti zvučni zid.*

S druge strane, u „Nauči da govoriš“, očigledna je reakcija na jezik demagogije i obesmišljenih fraza u javnom diskursu i potreba da se na njih reaguje autentično. Brojni stihovi u ovoj knjizi prenose autorkino uvjerenje da do promjene u ovako prikazanom svijetu vodi jedino budna svijest i kritička misao, da je tek sa njom moguće stvarati istinsku umjetnost, koja pretenduje da probudi svijesti drugih. Kao u zbirci *Tomorrowland*.

Prva zbirka poezije Barbare Delaće biće za širu publiku otkriće mlade talentovane pjesnikinje koja buntovno, smisleno i samouvjerenom govori poetskim jezikom vremena koje tek dolazi. Ostaje da se vidi koliko će književna kritika i proučavaoci ovdašnje savremene književnosti imati sluha za nove, važne, autentične pjesničke glasove, kakav Barbara Delaće bez sumnje jeste.